

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра зоології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

В. Гаврилюк
Протокол №5 від 21.02.2018 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ

підготовки бакалавра

галузь знань: 09 «Біологія», 01 «Освіта»

освітня програма: «Біологія»

Луцьк – 2018

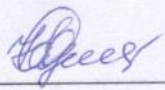
Програма виробничої практики за фахом підготовки бакалавра, галузі знань 09 «Біологія», спеціальності 091 «Біологія», за освітньою програмою «Біологія»

Розробник: Омельковець Я.А., кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології

Рецензент: Журавльов О.А., к.б.н., доцент кафедри фізіології людини і тварин

Програма практики затверджена на засіданні кафедри зоології.

Протокол № 6 від 14 грудня 2017 р.

Завідувач кафедри: _____ (проф. Сухомлін К.Б.)

Програма практики схвалена науково-методичною комісією біологічного факультету.

Протокол № 5 від 17 січня 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (доц. Дмитроца О. Р.)

Програма практики схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Протокол № ____ від ____ . ____ . 2018 р.

1. ІНФОРМАЦІЙНИ ОПИС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ

Для студентів денної форми навчання галузі знань 09 «Біологія», спеціальності 091 «Біологія», освітньої програми «Біологія»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Форма навчання денна	09 «Біологія» 091 «Біологія» «Біологія» «Бакалавр»	Нормативна
		Рік навчання 3-й
		Семестр 6-й
		Консультації 6 год.
Кількість годин/кредитів 90/3		Самостійна робота 84 год.
		Форма контролю: залік

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 09 «Біологія», спеціальності 091 «Біологія», освітньої програми «Біологія» (на базі молодшого спеціаліста)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Форма навчання заочна	09 «Біологія» 091 «Біологія» «Біологія» «Бакалавр»	Нормативна
		Рік навчання 2-й
		Семестр 3-й
		Консультації 12 год.
Кількість годин/кредитів 90/3		Самостійна робота 78 год.
		Форма контролю: залік

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 09 «Біологія», спеціальності 091 «Біологія», освітньої програми «Біологія» (на базі загальної середньої освіти)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Форма навчання заочна	09 «Біологія» 091 «Біологія» «Біологія» «Бакалавр»	Нормативна
		Рік навчання 3-й
		Семестр 6-й
		Консультації 12 год.
Кількість годин/кредитів 90/3		Самостійна робота 78 год.
		Форма контролю: залік

Метою виробничої практики за фахом – є оволодіння професійними навичками роботи в умовах зоопарку, підготовка студентів до самостійної роботи після закінчення університету.

Основними завданнями виробничої практики за фахом є:

- оволодіння сучасними методами зоологічних, етологічних та епізоотологічних досліджень і здобуття навичок практичного використання цих методів;
- набуття навичок роботи з інструментами і обладнанням установи в якій вони проходять практику;
- засвоєння правил техніки безпеки при роботі з обладнанням, тваринами, та хімічними реактивами, тощо;
- здобуття вміння проводити досліди та опанувати методики спостережень за різними видами тварин;
- виконання індивідуальних завдань, які активізують діяльність студента, розширюють його світогляд, підвищують ініціативу і роблять проходження практики більш конкретним і цілеспрямованим.

- усунення прогалин в знаннях і уміннях студента, здобутих під час вивчення біологічних дисциплін.

2. КОМПЕТЕНЦІЇ

За результатами практики студенти будуть компетентними у таких питаннях: принципи роботи зоопарків, історія створення зоопарків, вимоги щодо утримання тварин у неволі, складання науково-обґрунтованого раціону тварин різних видів, методи проведення зоологічних, етологічних та епізоотологічних досліджень, робота з відвідувачами.

Також вони повинні вміти використовувати на практиці, набуті в процесі навчання, теоретичні знання, працювати з інструментами і обладнанням установи в якій вони проходять практику, проводити досліди та опанувати методики спостережень за різними видами тварин, уміти чітко формулювати та акуратно оформлювати результати власних досліджень.

3. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	<p><u>Ознайомлення студентів із завданнями практики й методами та принципами роботи зоопарку.</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання навчально-виробничої практики. 2. Зміст по окремих темах. 3. Форми і методи роботи: ознайомлення з завданнями, методами та принципами роботи зоопарку. 4. Інструктаж з техніки безпеки. <p>Тривалість – 4/3¹ години</p>
2. Ознайомлювальний	<p><u>Ознайомлення з основними правилами утримання тварин в зоопарку.</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги щодо розміщення зоопарку. 2. Територія зоопарку. Розташування експозиції з врахуванням екологічних особливостей експонованих видів. 3. Правила щодо облаштування кліток та вольєрів для утримання копитних, хижих, птахів, тощо. 4. Утримання вагітних самок, самок з приплодом, молодняка. 5. Основні принципи роботи з відвідувачами зоопарку. <p><u>Видовий склад тварин у зоопарку. Аутекологічна характеристика експонованих видів</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення з видовим складом тварин зоопарку.

¹ Перша цифра вказує кількість годин для студентів денної форми навчання, а друга – для студентів заочної форми навчання

	<p>2. Вивчення походження експонованих видів та особливостей їх екології в місцях природного проживання.</p> <p>3. Складання аутоекологічної характеристики експонованих видів.</p> <p>4. Виготовлення табличок-паспортів для вольєрів тих чи інших видів тварин.</p> <p>Тривалість – 28/26 годин</p>
3. Основний	<p><u>Годівля тварин у зоопарку</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складання раціонів. 2. Вивчення трофічних особливостей експонованих в зоопарку тварин. 3. Сезонні особливості раціону цих тварин в природному середовищі. 4. Особливості складання раціону та правила годівлі копитних, хижих, птахів, тощо. 5. Розрахунок раціону відповідно з умовами утримання, сезону року, віку тварини. 6. Вимоги щодо складання раціону молодняка хижих тварин, копитних та птахів. 7. Правила заготівлі та збереження кормів для тварин. 8. Профілактичні бесіди з відвідувачами на тему : “Чи можна годувати тварин у зоопарку?”. <p><u>Етологічні дослідження тварин у зоопарку</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення етологічних особливостей експонованих тварин у природному середовищі за даними літератури. 2. Особливості поведінки тварин в умовах зоопарку. 3. Вироблення умовних рефлексів у експонованих тварин. 4. Оперантна поведінка тварин. Інструментальне навчання. 5. Правила щодо ведення спостережень за тваринами в умовах зоопарку. 6. Дослідження імпрингу у молодняка лебедя шипуна, крижня, куроподібних (свійської курки, цесарки, куріпки, фазанів). 7. Поведінка молоді хижих. 8. Поведінка дорослих представників рядів «Хижі», «Копитні», «Примати». 9. Ритуальна поведінка тварин та комунікації. 10. Стрес у тварин та чинники, здатні викликати його в умовах зоопарку. 11. Проведення екскурсій з відвідувачами зоопарку та ознайомлення їх з морфо-екологічними особливостями видів, які представлені в експозиції. <p><u>Вивчення методів ветобробки тварин</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Санітарно-гігієнічні вимоги щодо утримання тварин в зоопарку. 2. Візуальна оцінка стану здоров'я тварин. 3. Ознаки отруєння, авітамінозу, переохолодження теплового удару, зараження паразитами та гельмінтами. 4. Вивчення методів ветобробки дорослих звірів та птахів і їх молодняка. 5. Вивчення особливостей застосування лікарських рослин для лікування тварин у неволі, а також методів їх заготівлі. 6. Ознайомлення з методами дослідження травоядних на фасціольоз. 7. Метод Щербакова виявлення гельмінтів у свиней. 8. Дослідження представників хижих на демодекоз. <p>Тривалість – 46/44 години</p>
4. Підсумковий	<p><u>Складання звітів. Оформлення щоденників практики. Захист практики.</u></p> <p>Тривалість – 6/5 годин</p>

4. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

№ з/п	Назва теми
1.	Вивчення походження експонованих видів та особливостей їх екології в місцях природного проживання.
2.	Складання аутекологічної характеристики експонованих видів
3.	Виготовлення табличок-паспортів для вольєрів тих чи інших видів тварин.
4.	Вивчення трофічних особливостей експонованих в зоопарку тварин
5.	Особливості складання раціону та правила годівлі копитних, хижих, птахів, тощо.
6.	Розрахунок раціону відповідно з умовами утримання, сезону року, віку тварини.
7.	Вимоги щодо складання раціону молодняка хижих тварин, копитних та птахів.
8.	Правила заготівлі та зберігання кормів для тварин.
9.	Вивчення етологічних особливостей експонованих тварин у природному середовищі за даними літератури.
10.	Особливості поведінки тварин в умовах зоопарку.
11.	Вироблення умовних рефлексів у експонованих тварин.
12.	Оперантна поведінка тварин. Інструментальне навчання.
13.	Дослідження імпрингу у молодняка лебедя шипуна, крижня, куроподібних (свійської курки, цесарки, куріпки, фазанів).
14.	Поведінка дорослих представників рядів «Хижі», «Копитні», «Примати».
15.	Турбота про потомство у тварин.
16.	Ритуальна поведінка тварин та комунікації.
17.	Стрес у тварин та чинники, здатні викликати його в умовах зоопарку.
18.	Проведення екскурсій з відвідувачами зоопарку та ознайомлення їх з морфо-екологічними особливостями видів, які представлені в експозиції.
19.	Санітарно-гігієнічні вимоги щодо утримання тварин в зоопарку.
20.	Вивчення методів ветобробки дорослих звірів та птахів і їх молодняка
21.	Вивчення методів ветобробки дорослих звірів та птахів і їх молодняка
22.	Вивчення особливостей застосування лікарських рослин для лікування тварин у неволі, а також методів їх заготівлі.
23.	Метод Щербакова виявлення гельмінтів у свиней.
24.	Оформлення звітної документації

Консультації

№ з/п	Назва теми
1.	Історія зоопарків. Методи та принципи їх роботи.
2.	Правила роботи зоопарку.
3.	Вимоги щодо облаштування експозиції.
4.	Методи ветобробки тварин.

5 . ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Теоретична підготовка: <ul style="list-style-type: none"> - знання морфо-фізіологічних, екологічних та етологічних особливостей тварин, що експонуються в зоопарку; - знання правил роботи зоопарків та вимог щодо влаштування експозиції. 	15
2. Оцінювання практичних навичок: <ul style="list-style-type: none"> - вміння доглядати за тваринами в зоопарку; - складання раціону; - оцінка стану здоров'я тварини; - вміння проводити етологічні дослідження; - вміння проводити екскурсії з відвідувачами зоопарку. 	40
3. Оцінювання звітної документації: <ul style="list-style-type: none"> - оформлення щоденника практики; - оформлення звіту про проходження практики; - плани екскурсій; - аутоетологічні характеристики тварин, що входять до складу експозиції. 	15
4. Своєчасність подачі звітної документації	5
5. Захист практики	25
Сума	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Програма виробничої практики за фахом підготовки магістра, галузі знань 09 «Біологія», спеціальності 091 «Біологія», за освітньою програмою «Біологія» / Укладач Омельковець Я.А. – Луцьк, 2017. – 11 с.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Басурмен С. А. Что и как наблюдать в жизни птиц / С.А. Басурмен. – М: Просвещение, 1972. –240 с.
2. Биологические особенности и некоторые принципы содержания, кормления и лечения толстокожих [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://ungulates.com.ua/page/bolezni_tolstokojih
3. Глушанков К.В. Боле́зни и враги рыб / К.В.Глушанков. – М.: Сельхозгиз, 1951. – 87 с.
4. Годування вовків (Київський зоопарк). [Электронный ресурс].– Режим доступа: baskakova2003@mail.ru
5. Годування хижаків в Геленджицькому Сафарі-парку. [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.search.rambler.ru/srch>
6. Давыдов О.Н. Физиологические экспресс-методы диагностики болезней рыб / О.Н. Давыдов и др.// Гидробиол. журнал. – 2000. –Т.36, № 4. – С. 99 - 110.
7. Жизнь животных в семи томах / ред. Ю.И. Полянский. –Т.1-7. Изд.2, перераб. – М.: Просвещение, 1987.
8. Зорина З.А. Основы этологии и генетики поведения / З.А. Зорина и др.. – М.: Из-во МГУ, 1999. – 383 с.
9. Зорина З.А., Полетаева И.И. Элементарное мышление животных / З.А. Зорина, И.И. Полетаева. – [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=139>
- 10.Капітульська А.М. Як доглядати птахів восени та взимку / А.М. Капітульська. – К.: Новий друк, 1999. – 50 с.
- 11.Копытные в зоопарках и питомниках [Электронный ресурс].– Режим доступа:
<http://www.moscowzoo.ru/upload/iblock/385/385c0ae58f786686a04395dbb0f0315c.pdf>

12. Кормление кошачьих [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wildfelines.ru/keeping/nutrition/felidae>
13. Кормление медвежьих [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wildfelines.ru/keeping/nutrition/ursidae>
14. Кормление псовых [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wildfelines.ru/keeping/nutrition/canidae>
15. Крылов В.С. Содержание птиц / В.С Крылов. – М.: Москва, 1989. – 79 с.
16. Кучеренко С.П. Хижі звірі лісу / С.П. Кучеренко. – М.: Агропромиздат, 1988 – 254 с.
17. Лоренц К. Человек находит друга / К. Лоренц [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=11>
18. Лысов В.Ф. Основы физиологии и этологии животных / В.Ф. Лысов, В.И. Максимов. – М.: Колос, 2004. – 248 с.
19. Майнард Д. Рождение и импринтинг / Д Майнард [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://www.ethology.ru/library/?id=97>
20. Мак-Фарленд Д. Поведение животных: Психобиология, этология и эволюция: Пер. с англ. / Д. Мак-Фарленд. – М.: Мир, 1988. – 520 с.
21. Наумов Н. П., Карташев Н. Н. Зоология позвоночных / Н.П. Наумов, Н.Н. Карташев. – М.: Высш. шк., 1979. – Ч.2. – 272 с.
22. Наумов Н.П., Карташев Н.Н. Зоология позвоночных / Н.П. Наумов, Н.Н. Карташев. – М.: Высш. шк., 1979. – Ч.1 – 333 с.
23. Непомнящих В.А. Поисковое поведение животных / В.А. Непомнящих [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=144>
24. Питание и пищевое поведение лосей в условиях полувольного содержания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moose-farm.ru/feeding.pdf>
25. Приходченко М.М. Учебно-методический комплекс по дисциплине зоопсихология и сравнительная психология / М.М. Приходченко. –

- Ростов-на-Дону, 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ethology.ru>
26. Рахманов А.И, Бессарабов Б.Ф. Фазановые содержание и разведение / А.И. Рахманов, Б.Ф. Бессарабов
<http://www.zooclub.ru/birds/vidy/kuri.shtml>
27. Рацион животных в зоопарках [Электронный ресурс].– Режим доступа: fari-crimea.ru/racion-zhivotnykh-v-zooparkakh.html
28. Резникова Ж.И. Экология, этология, эволюция. Ч. 1. Структура сообществ и коммуникация животных. – Новосибирск: Мост, 1997. – 90 с.
29. Самарский С.Л. Зоология хребетных / С.Л. Самарский.– К.: Вища шк., 1976.– 456 с.
30. Стандарты содержания хищных млекопитающих в неволе. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wildfelines.ru/keeping/guidelines/>
31. Терновский Д.В. Питание куньих / Д.В. Терновский. – М.: Природа, 1956. – 106 с
32. Тинберген Н. Поведение животных. Пер. с англ. / Н. Тинберген. –М.: Мир, 1978. – 191 с.
33. Тинберген Н. Социальное поведение животных / Н. Тинберген [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=80>
34. Фауна України. т 4 . Птахи, К.: Академія наук Укараїни, 1957. – 492 с.
35. Хайнд Р. Поведение животных: Синтез этологии и сравнительной психологии / Р. Хайнд. – М.: Мир, 1975. –855 с.

Додаткова

36. Альтруизм: так называемое добро. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=378>
37. Бадридзе Я.К. Волк. Вопросы онтогенеза поведения, проблемы и метод реинтродукции / Я.К. Бадридзе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=72>

38. Баскин Л. М. От одиночества к стаду / Л.М. Баскин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=137>
39. Берковиц Л. Что такое инстинкт? / Л. Берковиц [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=148>
40. Бест С. Права животных и неправда о них / С. Бест [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=32>
41. Зорина З.А. Элементарное мышление животных / З.А. Зорина, И.И. Полетаева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=139>
42. Игрицкий И. Великий парламент инстинктов / И. Игрицкий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=46>
43. Истоки альтруизма [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=14>
44. Ичас. М. Конфликт, сотрудничество и родство / М. Ичас [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=96>
45. Карри-Линдал К. Птицы над сушей и морем: Глобальный обзор миграций птиц / К. Карри-Линдал. – М.: Мысль, 1984. – 204 с.
46. Лоренц К. Агрессия / К. Лоренц [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=39>
47. Панов Е.Н. Сигнализация и язык животных / Е.Н. Панов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=98>
48. Паттерсон Ф.П. Языковые способности и внутренний мир высших животных / Ф.П. Паттерсон, Л. Матевиа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=112>
49. Попов М. Зоологический альтруизм / М. Попов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ethology.ru/library/?id=285>